

Philadelphia: İyi Bir Başlangıç

Philadelphia: A Good Start

Aybars KARAKAŞ^a, Büşra BİLGE^a, Ertuğrul EREK^a

Philadelphia, Jonathan Demme (1993)

Yönetmenliğini Kuzuların Sessizliği (1991) ile tanıdığımız Jonathan Demme'in üstlendiği 1993 yapımı film, Hollywood'da AIDS ve diskriminasyon üzerine çekilmiş ilk film olma özelliğini taşıyor. Merceğinde farklı olana karşı nefret temasını işleyen film eşcinsel olduğu için işten atılan Andrew Beckett'in (Tom Hanks) hakkını arama mücadelesini anlatıyor. Andrew, toplumun önyargı ile yaklaştığı, korku dolu gözlerle baktığı, eşcinsel ve HIV ile enfekte olmuş bir karakter ve cinsel yönelimi nedeniyle olumsuz bir biçimde yargılanıyor.

Filmde Geoffrey Bowers'ın yaşadığı haksızlıklar üzerine hakkını arama hikâyesinden esinlenilmiş. Geoffrey Bowers'ın 1987 yılında AIDS'e karşı yapılan ayrımcılık konusunda şirketine açtığı dava bu konuda Amerika'da açılmış ilk dava olma özelliğini taşıyor.

Oyuncu kadrosunu Tom Hanks, Denzel Washington, Antonio Banderas, Roberta Maxwell gibi isimlerin oluşturduğu dram türündeki film Tom Hanks'e en iyi erkek oyuncu dalında Oscar kazandırıyor. Ayrıca Bruce Springsteen, yazıp bestelediği "Streets of Philadelphia" film müziği ile en iyi film müziği dalında Oscar alırken aynı zamanda filmin daha geniş kitlelere erişebilmesinde etkili oluyor. Filmin AIDS ile ilgili önyargıları kırmakta da başarılı olduğu söylenebilir.

Philadelphi'da şu soruya cevap aranıyor: "İşinde yetenekli birini yaşam tarzı ya da sahip olduğu bir hastalığı nedeniyle işten atmak etik açıdan haklı çıkarılabilir mi?". AIDS hastası Andrew ve bu dava sürecinde onun avukatlığını yapan Joe Miller (Denzel Washington), Andrew'u işten atan şirkete karşı hukuk mücadelesi yürütüyorlar. Joe ve Andrew birlikte, haksız bir şekilde işten atılma olayına karşı koyarak toplumdaki homofobiye ve AIDS tanısı konulan erkeklerin eşcinsel olarak yaftalanmasına tepki gösteriyorlar.

Joe Miller karakterinin kendisinden yardım istendiği andan mahkemenin sonuna kadar geçirdiği değişim ile toplumun AIDS'e ve AIDS'e sahip insanlara karşı yargılarının hastalığı ve bu insanları tanıdıkça değişebileceği gözler önüne seriliyor. Joe, Andrew ile ilk karşılaştığında, onu net bir biçimde reddeden, aynı ortamda bulunarak veya el sıkışarak HIV bulaşabileceğinden şüphelenen, HIV testini bile kendisine hakaret olarak gören bir duruş sergiliyor. Göstermiş olduğu bu tavırla, toplumdaki AIDS ve HIV hakkında bilgisiz, tabulara sahip, eşcinselliğe önyargılı tutumu temsil ediyor, ancak Andrew'un hayatına dahil olduğu ve hastalık hakkında bilgi sahibi olduğu oranda AIDS olgusu hakkındaki fikirleri değişiyor. Aslında Joe yaşananlara ilk defa diğer taraftan bakma şansı buluyor. Ölümüne sürükleniyor olmasına karşın haklılığını savunmaya devam eden Andrew, onu samimiyeti ve haklılığı ile derinden etkiliyor. Filmin başındaki önyargılı ve suçlayıcı tavrı yerini hoşgörülü, empati yapabilen, değerleri için kariyerini riske atabilecek idealist bir avukata bırakıyor.

Bir hastalığın doğrudan cinsel yönelimle bağdaştırılması ve yaygın olan cinsel yönelimden farklı olan bir cinsel yönelime karşı yapılan diskriminasyon ve ötekileştirme filmde ön plana çıkarılan temel etik sorunlar. Filmde ana karakterimiz Andrew, işinde yetkin ve başarılı biri olmasına rağmen hastalığının gelişimiyle ortaya çıkan ve saklanması imkânsız hale gelen yaralarının fark edilmesi sonucunda işten uzaklaştırılıyor. Burada ilginç olan nokta ise Andrew'un hastalığı öğrenildiğinde işten atılmasına rağmen işyerinde çalışan HIV pozitif bir kadının aynı ayrımcılığa maruz kalmıyor olması. Bu noktada durumun gerçekten de hastalıktan öte bir durum

^aHacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Lisans Öğrencisi, Ankara ✉ aybarskarakas@gmail.com
Gönderim Tarihi: 22.03.2017 • Kabul Tarihi: 26.05.2017

olduğunu anlıyoruz. Hastalığın bulaşmasında biyolojik cinsiyetler açısından bir farklılık olmamasına rağmen eşcinsel olan kişinin farklı bir muameleyle karşı karşıya kaldığını görüyoruz. Yani, o kişiden adeta korkuluyor ve o kişi istenilmeyen birine dönüşüyor.

Filmde değinilen bir diğer yanlış algı ise AIDS'in bir eşcinsel erkek hastalığı olarak görülmesi. Tarihsel süreçte AIDS için yapılan "eşcinsel vebası" tanımlaması filmde de kendine yer buluyor; şirketi savunan avukatın bu konu üzerinden Andrew'u acımasız bir şekilde sorguya çekişine şahit oluyoruz.

Jonathan Demme'in bu konunun yeterince dillendirilmediği, konuşulmaya ve tartışılmaya korkulduğu bir dönemde konuyu cesur bir şekilde gündeme getirdiği söylenebilir. Filmde toplumun geneli tarafından kabul görenin dışında bir cinsel yönelime karşı duyulan nefret, yani farklı olana beslenen kin, ötekileştirme sert bir şekilde eleştiriliyor. Filmde aynı zamanda, nefretin kaynağına yani temelde farklı olana karşı duyulan korkuya değinilirken, farklı olarak görüleni tanımanın, onu öğrenmek için çaba sarf etmenin ve konu hakkında bilinçlendikçe sahip olunan bazı önyarguların ortadan kalkabileceğinin, zamanla korkunun ve dolayısıyla nefretin ortadan kaldırılabilirliğinin önemi vurgulanıyor. Film bize özünde hepimizin sorunlara sahip, yaşam mücadelesi veren insanlar olduğumuzu hatırlatıyor.

Philadelphia, konusunda öncü ve başarılı bir film olmasının yanı sıra toplumsal sorunlar ve yanlışlara yönelik gerek sözlü gerekse yazılı birçok imada bulunuyor. Filmin başında, kapanan asansör kapısında bir yazı görüyoruz:

"No Justice No Peace!" yani "Adalet yoksa huzur yoktur!"

Aslında burada filmi özetleyen bir yazıyla karşı karşıya olduğumuzu düşünebiliriz. Sadece haksızlığa uğrayan birinin adalet arayışı değil filmde anlatılan; bir olgunun gündeme gelmesi, suç olmayan bir cinsel yönelim nedeniyle işini kaybeden bir adamın adaleti yerine getirme çabası. Tüm bu uğraş ve çabaların da tek bir nedeni var aslında: Huzur bulmak.

Bu göndermeyi incelerken Andrew'un mahkemede söylediği şu etkileyici sözü dikkatimizi çekiyor:

"Ara sıra adaletin yerine geldiğini görmek beni heyecanlandırıyor ve mutlu ediyor."

Andrew'un bu sözünü incelediğimizde tüm bu çabalarının nedeninin huzur bulmak ve mutlu olmak olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

Philadelphia'da ötekileştiren sisteme eleştirel bir bakış açısı getiriliyor. Andrew'u haksızca işinden atanlar da ironik bir şekilde yine adaletin savunucuları olması gereken avukatlar. Burada fark ediyoruz ki, "hukukun temel ilkesine ters düşme" durumu söz konusu. Duruşma sırasında karşı tarafın avukatının "Bu işten nefret ediyorum" şeklinde bir yakınmada bulunması da bu durumu destekler nitelikte; yani o da yaptığı işe olan inancını kaybetmeye başlıyor ve belki de yaptığı işin etik açıdan değerini sorgulamaya başlıyor.

Yukarıda sıralananların dışında, mahkeme salonunun gerçek dünyadan ayrı ve öznel yargılardan uzak bir yer olması gerektiğinin de üzerinde duruluyor Philadelphia'da. Bir duruşmada Joe'nun sanıklara "Homoseksüel misin?" sorusunu yöneltmesi üzerine hakim "Burası mahkeme salonu!" uyarısı gerçek hayat ile mahkeme salonu arasında olması gereken ayrımı başarılı bir biçimde ortaya koymuş ve mahkemenin yargılama sırasında herhangi bir ayrımcılık ögesine başvurmayacağını belirtmiştir. Fakat bu tutumun yerine getirilmiyor oluşu filmde eleştirilen bir nokta ve Joe bunu şu şekilde dile getiriyor:

"Ama mahkeme salonunda yaşamıyoruz."

Son olarak, filmin sonunda ilkelerine aykırı davranan avukatlara yönelik bir söylemin de dikkat çektiğini vurgulamak istiyoruz:

Okyanusun dibinde zincirlenmiş bin avukata ne denir?

- İyi bir başlangıç.